

П. В. Голобуцький

Апостол

АПОСТОЛ (грец. ἀπόστολος від ἀποστέλλω – відсилати) – посланець. У Старому Заповіті так називають тих, хто отримав від Бога наказ донести до людей його повеління. У цьому розумінні А. були *Мойсей* та *пророки*. У Новому Заповіті А. виступає сам [Ісус Христос](#). Зазвичай це слово вживається стосовно 12-ти учнів, яких Ісус виділив із середовища своїх послідовників для поширення християн. вчення. Існують 4 списки обранців Ісуса, подані в Новому Заповіті Це – Симон (Петро), Андрій, Яків Заведеїв, Іоан, Пилип, Варфоломій (Нафанаїл у Євангелії від Іоана), Фома, Яків Алфеїв, Матфей, Леввій-Тадей, Симон Зилот та Юда Іскаріот, який зрадив Ісуса і якого замінив ін. А., Матфей. Пізніше до них приєднався Павло – А. язичників. На мету обрання Ісусом 12-ти А. вказує євангеліст Марко: «І визначив дванадцятьох, щоб із Ним перебували, і щоб послати на проповідь їх, і щоб мали владу вздоровляти недуги й вигонити демонів» (3, 14–15). Ісус, як переказує євангеліст Лука, призначив апостолами ще й ін. 70 своїх учнів «і послав їх по двоє перед Себе до кожного міста та місця, куди Сам мав іти» (10,1). А. розділили землю на області й розійшлися проповідувати християнство; майже всі А. прийняли мученицьку смерть. У післяапостол. період до кін. 2 ст. А. ще називали особл. категорію харизмат. учителів, про яких ми знаємо з «Учення дванадцяти апостолів» – «Дідахе» – ранньохристиян. твору, що його відкрив грец. митрополит Врієнній у кін. 19 ст. А. оголошували й ін. посланців-проповідників, що в різні часи християнізували певні народи. Так, св. Боніфацій – А. Німеччини, св. Григорій – А. Вірменії, св. Патрик – А. Ірландії, св. Кирило і Мефодій – А. слов'ян тощо. Хрестителя України-Русі великого князя Володимира проголошено рівноапостольним. Близько до А. стоять церк. письменники, що жили наприкінці 1–2 ст. і були учнями А. (або вважалися такими). Вони отримали назву «апостольські отці», або «апостольські мужі». До них відносять Клементя Римського, Ігнатія Богоносця, Полікарпа (учня Іоана Богослова), Варнаву, Єрму, Папія Ієрапольського та анонім. автора «Дідахе». В Україні з особл. пошаною ставляться до А. Андрія, який, згідно з легендою, проповідував християн. віру в Скіфії, тобто на землі, де споконвіку живе укр. народ. Ця легенда існує, ймовірно, від апостол. часів, серед греків та ін. народів, які заселяли пн. берег Чорного м. Її переповідано в «Повісті минулих літ». У народі популярна, а в церк. колах поширена думка, що А. Андрій – основоположник укр. церкви. Київський собор 1621 постановив: «Св. апостол Андрій – це перший архієпископ Костянтинопольський, патріарх вселенський і апостол

Український; на Київських горах стояли ноги його, й очі його Україну бачили, а уста благословляли, і насіння віри він у нас насадив...» Митрополит Іларіон (І. Огієнко), відповідаючи на запитання, чи можна вважати А. Андрія, названого Первозванним, основоположником укр. церкви, сказав: «Я такої думки, що можна. Апостол Андрій, безумовно, був і проповідував на нашій землі, можливо, що плив і нашим Дніпром, тільки не знаємо, як високо він підіймався, не знаємо, чи справді побував він у Києві. Але для визнання Церкви Української Церквою Первозванною досить і того, що А. Андрій дійсно був на нашій землі, дійсно навчав в Україні Слова Божого». В іншому значенні А. – книга правосл. церкви, що читається під час щоденних богослужінь, а також частина богослужіння перед читанням Євангелія: коли прочитується частина якогось твору з кн. А. Книга А. складається з таких частин Нового Заповіту: дії святих А.; сім Соборних послань; 14 послань А. Павла; іноді Апокаліпсис, який під час богослужінь ніколи не читається.

Рекомендована література

1. Яковлев Ф. Очерки жизни и учения св. апостолов Павла, Андрея и Иакова. Москва, 1849;
2. J. P. Lange. Das Apostolische Zeit alter. Brunswik, 1854;
3. Липинський В. Релігія і церква в історії України. Філадельфія, 1925;
4. Огієнко І. Українська церква. Т. 1–2. Прага, 1942;
5. Голобуцький П. В. Апостол Павло та організація християнської церкви // ЛіС. 1993. № 4.

Бібліографічний опис:

Апостол / П. В. Голобуцький// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-43114>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).